

Mark- och miljödomstolen

Till Klimat- och näringslivsdepartementet via

Kn.remissvar@regeringskansliet.seKn.nm@regeringskansliet.se

Remiss av Miljömålsberedningens delbetänkande SOU 2025:21 Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF) (ert dnr KN2025/00609)

Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, har beretts möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i utredningens betänkande.

Domstolen har, utifrån de intressen som domstolen har att bevaka, följande synpunkter på det remitterade förslaget.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Domstolen är tveksam till om utformningen av den föreslagna bestämmelsen om skydd av torvmark är ändamålsenlig (föreslagna 3 kap. 4 a § miljöbalken). Bestämmelsen utgår delvis från hur skyddet av brukningsvärd jordbruksmark samt skogsmark som har betydelse för skogsnäringen utformats. Dock följer ett förslaget krav på ”verksamhetsutövaren” att kompensera för de ökade utsläpp av växthusgaser som exploateringen beräknas innebära. Domstolen pekar i sammanhanget på kopplingen till 2 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900). Begreppet verksamhetsutövare passar inte in i det sammanhanget då planläggning och bygglov många gånger inte förutsätter att någon verksamhet i miljöbalkens mening kommer att bedrivas.

När det gäller förslaget om att förbjuda torvbrytning, med undantag av energitorv som är nödvändig för totalförsvarets behov, konstaterar mark- och miljödomstolen att förslaget till ändring i miljöbalken (9 kap. 6 g §) måste ges en annan utformning. Den nya paragrafen kan knappast hänvisa till förbudet avseende våtmarker som utgör värdefull natur- eller kulturmiljö när syftet är ett totalt förbud, och innebörden av den föreslagna paragrafen är alltför svår att förstå.

När det gäller det föreslagna tillägget i 12 kap. 6 § miljöbalken vill domstolen poängtera att rätten till ersättning enligt 31 kap. 4 § inte behöver vara klarlagd i samband med att ett förbudsbeslut fattas. Det bör också framhållas att den myndighet som beslutar om ett förbud många gånger inte är behörig att besluta om formellt områdesskydd. Domstolen förespråkar att frågan behandlas i det fortsatta lagstiftningsarbetet och att det föreslagna tillägget inte placeras i 12 kap. 6 §.

Förslag till förordning om ändring i förordning (1998:1388) om vattenverksamheter

Domstolen instämmer i den problembeskrivning som Miljömålsberedningen presenterar i avsnitt 12.4. Av problembeskrivningen framgår bl.a. att förekomsten av markavvattningssamfällighet många gånger medför att det bedöms vara alltför komplicerat och tidskrävande att först avveckla samfälligheten och därefter genomföra återvätningen. Domstolen har förståelse för att anlägga våtmarker kan vara en stor investering för de berörda parterna och att tillståndsplikten kan vara avskräckande, men vill lyfta fram att tillståndet utgör ett skydd för den part som innehar tillståndet dvs. investerar i en våtmarksrestaurering. Vid en anmälan uppkommer inte den rättskraft som ett miljötillstånd ger.

Domstolen noterar att enligt förslaget till ändring i förordning (1998:1388) om vattenverksamheter, ska det inte längre krävas tillstånd för restaurering av våtmark, inklusive återvätning av dränerad torvmark. Detta ska enligt avsnitt 12.4.1 gälla en restaurering av en våtmark till ett tidigare skick i syfte att återställa en naturlig hydrologi. Enligt domstolens erfarenhet utgör majoriteten av de våtmarksanläggningar i jordbrukslandskapet som tillståndsprövats där det tidigare funnits en våtmark, av att dammvallar anläggs och alltså inte av återställning till tidigare skick. Det framgår inte av förslaget om denna typ av återvätning omfattas av undantag från tillståndsplikt.

Vidare saknas det en begränsning i författningstexten när det gäller under hur lång tid som våtmarken varit avvattnad för att bestämmelsen ska bli tillämplig. I Sverige har det funnits regler om avvattning sedan 1200-talet. Det finns inte heller någon begränsning i frågan om vattenverksamheten påverkar andra fastighetsägare t.ex. genom deltagande i markavvattnings-samfällighet. En sådan begränsning finns dock i 23 § punkten 2. b) enligt vilken tillsynsmyndigheten ska förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd, om det behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen. Det förefaller oklart i vilken situation som länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet skulle acceptera en anmäld verksamhet som påverkar en markavvattningssamfällighet utan att förordna om tillståndsplikt. Att staten enligt Miljömålsberedningens synsätt har rådighet påverkar inte den frågeställningen.

Vidare vill domstolen förtydliga att markavvattningssamfälligheterna innebär både en skyldighet och en rättighet för deltagarna och att samfälligheten är likställd med en juridisk person. Domstolen konstaterar liksom utredningen gjort, att anläggandet av våtmarker inom båtnadsområdet för en markavvattningssamfällighet är en relativt enkel och smidig process i de fall alla inblandade är överens, och behovet av en särreglering för dessa tillfällen framstår därför som obehövlig. Därför är det vid de tillfällen när berörda delägare inom markavvattningssamfälligheten inte är överens som domstolen tolkar att utredningen anser att behovet av särreglering är som störst. Särregleringen skulle i detta läge ge företräde för återvätningen oaktat vilken skada en återvätning skulle ha på samfälligheten avseende hydrologisk påverkan och dess inverkan på frågan om en samfällighets fortsatta bestånd, kretsen av deltagare eller kostnadsfördelningen mellan dem. En sådan särreglering borde medföra en ändring även i 17 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Som anförts ovan kommer dock knappast de föreslagna författningsändringarna att åstadkomma det resultat som Miljömålsberedningen vill uppnå när det gäller att frångå tillståndsprövningen.

Definition av våtmarker, torvmarker och andra relevanta begrepp

Domstolen anser att det är nödvändigt att en definition av "restaurering av våtmark inklusive återvätning av dränerad torvmark" anges i författningstexten. Domstolen ifrågasätter att återinförsel av stenar och grus för att fördröja vattnets väg i landskapet kan räknas som restaurering av våtmark såsom det anges i avsnitt 12.8.

Detta yttrande har beslutats av rådmannen Jonas Manole och tekniska rådet Christina Borg.

Jonas Manole

Christina Borg

Kopia till tingsrättens allmänna diarium